

Fragment uit Ed Franck, *Twintig parels. Verhalen uit Duizend-en-een-nacht*, Davidsfonds, 2017. Dit fragment mag uitsluitend gebruikt worden voor educatieve doeleinden en mag niet verder worden verspreid.

Het verhaal van de bange eend

Sjahrazade voelde de zoveelste sombere bui van koning Sjahriaar als bedompte lucht over zich heen komen. Gelaten wachtte ze op de donkere woorden, die altijd naar boven kwamen als hij zo lag te woelen.

‘Mijn hart is versteend’, zei de koning met nauwelijks hoorbare stem. ‘Ik heb vermoord zonder tranen. En nu is de nacht doordrenkt van angst. Ik ben bang. Bang voor wat de toekomst zal brengen. Bang voor wat het lot nog voor me verbergt. Misschien zal ik eenzaam sterven als een gehate tiran.’

‘Moge God uw heerschappij tot in eeuwigheid ondersteunen, Vorst der Gelovigen’, begon Sjahrazade voorzichtig. ‘Niemand kan het boek van zijn persoonlijk lot lezen. Maar weet dat het lot uiteenlopende middelen heeft om zijn doel bij elke mens te bereiken: zowel het zwaard als vergiffenis. Het licht van de dag en de duisternis van de nacht strijden al een hele tijd om uw hart. Angst zal u niet helpen. Angst is een slechte raadgever, hij kan de mens verlammen. Zal ik u het verhaal van de eend vertellen?’

‘Doe maar’, zei de koning. ‘Alles is beter dan de gedachten die door mijn hoofd malen.’ Sjahrazade schoof een beetje op, zodat haar zij zijn zij raakte en ze begon.

Er was eens een eend die dacht dat het zijn lot was in de maag van mensen te belanden. Hij had gezien hoe de mens vissen verschalkte, vogels uit de lucht schoot en zelfs olifanten ving. Hij begreep dat niemand veilig was voor zijn sluwheid. Daarom vluchtte hij weg naar verlaten streken. Op een avond landde hij vermoeid op een eenzame bergtop, waar hij een jonge leeuw in een grot zag liggen. Eerbiedig naderde hij de koning der dieren. ‘U leeft normaal in de vlakke, majesteit’, zei hij. ‘Waarom zit u hier op dit late uur?’

‘Ik heb een droom gehad’, antwoordde de leeuw. ‘Daarin zag ik een mens op me afkomen. Op eens hoorde ik hoog in de lucht een stem die zei: “Wees op je hoede voor de mens, hij is arglistig en leugenachtig.” Daarom heb ik de eenzaamheid opgezocht, om na te denken.’

‘Ook ik ben bang voor de mens’, zei de eend. ‘Wilt u mijn machtige beschermer zijn? Met uw klauwen kunt u gemakkelijk een mens doden.’

De leeuw knikte. ‘Blijf vannacht hier slapen’, zei hij. ‘Morgen zal ik de mens tegemoet treden,

hem doden en opeten. Daarna kun je weer in je streek gaan wonen.'

De volgende ochtend daalden ze de berg af en na een tijdje kwamen ze op een viersprong. Op eens naderde over de linkerweg een stofwolk. Toen die optrok, zagen ze een loslopend ezelsveulen, dat in hun richting holde.

'Waarom ren je zo?' vroeg de leeuw aan de ezel, toen het dier hijgend en met verwilderde ogen bij hen halt hield.

'Ik vlucht weg van de mensen, koningszoon,' zei de ezel.

'Ben je bang dat de mensen je zullen doden?' vroeg de eend.

'Nee, maar ik weet wat er binnenkort zal gebeuren als ik bij de mens blijf, ik heb het bij zo veel ezels zien gebeuren. Hij legt een zadel op mijn rug, hangt me vol zware pakken en port me met een stok tot mijn krachten het begeven. Als ik struikel, slaat hij me, als ik balk, vervloekt hij me. Als ik oud ben en niet meer kan draven, verkoopt hij me aan een watersjouwer, die me vol zware kruiken hangt en me afakkert tot ik erbij neerval. Ik zal een ellendig en akelig leven leiden tot ik sterf en hij me op een vuilnishoop gooit voor de honden.'

Net toen het ezelsveulen afscheid nam om verder te rennen, zagen ze over de middelste weg een stofwolk naderen. Daaruit dook een mooi gevlekt paard op, dat ook op de vlucht was voor mensen.

'Waarom?' vroeg de leeuw. 'Jij bent groot en krachtig gebouwd. Met één trap van je hoef kun jij een mens vellen.'

'Nee, ik kan de sluwe mens niet overwinnen,' zei het paard. 'Met touw van palmvezels maakt hij voetkluisters en hij bindt mijn hoofd vast aan een paal, zodat ik niet eens kan gaan liggen om te slapen. Als hij me wil berijden, legt hij iets op mijn rug dat hij zadel noemt, stopt een stuk ijzer in mijn mond waar hij aan kan trekken en steekt zijn voeten in dingen die hij tot bloedens toe in mijn flanken drukt. Als ik oud en afgepeigerd ben, verkoopt hij me aan een molenaar, die me dag en nacht rondjes doet draaien tot ik erbij neerval. Dan verkoopt hij me aan een slager, die me slacht en mijn vlees, mijn huid, ja zelfs mijn staart verkoopt en mijn vet kookt.'

'Sjonge,' zei de jonge leeuw, 'je maakt me onzeker.'

Terwijl hij dat zei, verscheen er een stofwolk op de rechterweg en daaruit dook een kameel op, die angstig balkte. Ook hij was op de vlucht voor de mens. 'Hij steekt een ring door mijn neus, zodat zelfs een kind me aan de teugel kan meevoeren,' legde hij rillend uit. 'Hij belaaft me met zware pakken, die ik op eindelijk lange tochten dag en nacht moet torsen. En als ik oud en

uitgeput ben, snijdt hij me in stukken en eet me op. De mens is te listig voor de dieren. Alleen de dood is hem de baas.'

De eend rilde mee met de ezel, het paard en de kameel. Alleen de leeuw probeerde zich stoer te houden. 'Van de eerste mens die opdoemt zal ik de botten verbrijzelen en het bloed drinken!' brulde hij.

Terwijl ze stonden te praten, daagden drie stippen op in de steppe.

'Mensen!' gilden de ezel, het paard en de kameel in paniek en ze holden weg. De leeuw bleef staan en de eend dook weg tussen zijn poten.

Het was een magere, oude man in het gezelschap van twee schriele en ondervoede kinderen. De grijsaard zag er zo uitgeput uit dat je hem moeilijk gevaarlijk kon noemen. Over zijn schouder droeg hij een mand met timmermansgereedschap en op zijn hoofd een groot pak samengebonden planken. Kreunend gooide hij zijn last voor de leeuw neer en zei met een buiging: 'Heer der dieren, wiens heerschappij in het dierenrijk onmetelijk is, moge God uw moed en macht nog vermeerderen. Mag ik mezelf en deze twee bloedjes van kinderen, die wezen zijn, in uw bescherming aanbevelen op deze weidse steppe vol gevaren? Alleen u kunt ons van de dood redden en het zal God welgevallig zijn.'

De leeuw knikte gevleid. 'Waar ben je naar op weg?' vroeg hij.

'Naar de panter, de vizier van uw vader,' zei de oude man. 'Toen hij vernam dat mensen deze steppe binnendringen, werd hij bang en stuurde een vos als boodschapper naar mij. Hij wil dat ik een huisje voor hem bouw waarin hij veilig is voor de mens. Vandaar deze planken.'

Toen de leeuw dat hoorde, werd hij jaloers op de panter. 'Bouw van die planken eerst een huisje voor mij!' beval hij.

'Heer der roofdieren,' zei de oude man deemoedig, 'sta me toe eerst de opdracht van de panter uit te voeren. Daarna kom ik terug en sta ik tot uw dienst.'

'Ik ben de koningszoon en ik sta boven de panter!' brulde de leeuw. 'Eerst mijn veilig onderkomen! Nu!'

Met een zucht, alsof hij het er moeilijk mee had, knikte de oude man. Hij streelde de twee kinderen over hun hoofd, keek even naar de eend, die hem met samengeknepen ogen aanstaarde en begon een hok ter grootte van de leeuw te timmeren.

Toen het hok klaar was, liet hij de deur openstaan. 'Wilt u even naar binnen gaan om te controleren of het hok ruim genoeg is?' vroeg hij de leeuw.

Alleen de staart stak nog naar buiten. De oude man rolde hem netjes op en duwde hem in het hok.

‘Het lijkt me in orde,’ bromde de leeuw.

‘Dat lijkt me ook,’ zei de oude man en vliegensvlug spijkerde hij zijn laatste plank dwars over de deur.

De leeuw brulde van woede toen hij merkte dat hij gevangenzat, maar de kinderen klapten juichend in hun handen en de oude man riep spottend: ‘Hond van de steppe, je bent toch vrijwillig het hok binnengegaan? Waarom klaag je dan?’

De eend vloog een eindje weg en keek huiverend naar wat de oude man toen deed. Met veel moeite groef hij een kuil, die hij met brandhout vulde. Daarna kieperde hij het hok met de razende leeuw erin en stak alles in brand.

Met een kreet van afschuw verhief de eend zich in de lucht. Dagen en nachten vluchtte hij zonder te rusten, tot hij eindelijk een onbewoond eiland ver in zee vond, waarop alleen een pauw en zijn wijfje verbleven.

‘Hier ben je veilig,’ zeiden ze nadat ze het verhaal van de eend hadden aangehoord. ‘Geen mens heeft hier ooit voet aan wal gezet. Het is hier goed leven. Gras en boomvruchten in overvloed en heldere beekjes om uit te drinken. Welkom.’

‘Toch ben ik bang dat me iets overkomt,’ zei de eend. ‘Niemand kan ontsnappen aan zijn lot.’

‘Maar niemand sterft voor zijn tijd verstreken is,’ zei de wijfjespauw. ‘Dus kop op, eend!’

Een tijdje leefden ze in vrede samen.

Maar op een dag kwam er een schip voorbij dat op zee was verdwaald. Het legde bij het eiland aan en een tiental opvarenden kwam aan land. Toen ze de pauwen en de eend zagen, liepen ze in hun richting. De pauwen vlogen meteen op en brachten zich in veiligheid in een boomtop. Maar de eend was verlamd door angst. Daar is de mens, dacht hij, niemand ontkomt aan zijn lot, hoe voorzichtig hij ook is.

De matrozen pakten hem op en staken hem in de pot.

‘Zie je wel?’ zei koning Sjahriaar. ‘Niemand ontkomt aan zijn lot.’

‘Dat is zo,’ zei Sjahrazade. ‘Maar angst kan het lot een handje toesteken. Was de eend niet verlamd geweest door angst, dan was hij weggevlogen. Zelfs als het zijn lot was ooit door mensenhanden te sterven – wat niet eens zeker was, het kon inbeelding zijn – dan nog had

hij dat kunnen uitstellen en nog mooie jaren kunnen beleven.'
De koning ging rechtop zitten. 'Bedoel je: je mag niet toelaten dat angst voor je lot je leven vergalt?'
Sjahrazade knikte. 'De mens heeft maar één opdracht: het leven te leven, wat zijn lot ook is. En hij kan altijd kiezen: vleugellam blijven zitten of wegvliegen.'
De koning liet zich weer in de kussens zakken en dacht na.
'De nacht lijkt minder duister', zei hij na een tijdje. 'Breekt de ochtend al aan?'
'Nee, genadige vorst', zei Sjahrazade. 'Of misschien toch wel, in uw hoofd.' Ze giechelde en gaf hem een speels kneepje in zijn zij.
'Ik denk dat ik nu kan slapen, welterusten', zei de koning.
Sjahrazade luisterde tevreden naar zijn ademhaling.